

Nhìn đời dân tộc Việt Nam, chúng ta rất dễ bắt gặp vô số các nghịch lý.

Một trong những nghịch lý đó là: một mặt, lịch sử Việt Nam đầy những bất hạnh, xã hội Việt Nam đầy những tai ương, kinh tế Việt Nam đầy những khó khăn, và tương lai Việt Nam đầy những bất trắc, vầy mà, một khác, người Việt Nam, theo các cuộc đi u tra của nhiều tổ chức quốc tế, lại được xem là rất lạc quan, tham chí, thu hút lợi ích quan trọng thị trường. Mà không phải chỉ có các cuộc đi u tra này, từ lâu, đời sống người người quốc, đức đức m n i b t nh t c a ng i i Việt Nam được ng nh là n c i. ở đâu cũng thấy người ta c i. Thanh niên thi u n c i, đã đành. Công nhân người già c và nghèo khổ, buôn thúng bán bưng ngoài đường ngoài chợ v n c i. N c i nào cũng th t i.

Tôi sao có số nghịch lý như thế?

Nghịch lý này cũng có thể nhìn thấy trong văn hóa. Một dân tộc bề dày d a c hàng ngàn năm, h t ách người xâm đ n h a đ c tài, nh v y mà văn hóa lúc nào cũng nh nhàng và th m ng nh đ c nhìn t đôi m t c a đ a tr m i l n, ch bi t “đ ng ng n trông v i áo ti u th ” ch ch ng th y gì khác n a c .

Tôi sao?

Tôi m nh n ra nguyên nhân của số nghịch lý này khi, cách đây hơn 10 năm, gặp và chuyện trò với một nhà văn nổi tiếng là khí khái khi b nhà c m quy n t i Việt Nam sau năm 1975 b t b và đầy i. Với số khí khái này, ông t ng đ c xem nh hình nh tiêu bi u c a k sĩ th i đ i m i. G p ông, tôi càng tin hơn những đi u ng i ta k v ông. Qu th t, t đáng đi, đáng đ ng đ n cách nhìn, cách nói của ông, toát lên một vẻ gì th t thanh th n, v a c ng cấp l i v a hi n hoà, không uy hi p ai và cũng không đ cho ai uy hi p đ c mình. Nhìn ông, tôi không còn ng c nhiên v nh ng câu chuyện liên quan đ n t i t tháo c a ông khi đ i đ n v i công an c ng s n n a.

Có đi u, khi hái ông vá đái sáng cáa giái ván nghá cũ cáa Sài Gòn sau năm 1975, đác biát đái sáng cáa nháng ngá i táng bá từ tái vì ngòì bút cáa há, tôi vô cùng ngác nhiên nhán ra là có vá nhá ông không biát nhiáu. Không biát nhiáu vá cáng sán, vá các chính sách ván nghá, ká cá các thá đán cáa đáng cáng sán đái vái giái ván nghá sĩ mián Nam. Ông ká vá cuác sáng trong tù cáa ông mát cách rái rác, vái rát ít chi tiát cá thá, đán đá, nghe ông nói và nhìn thái đá thanh thán cáa ông khi nói, tôi cá phân vân, có cám táng nhá ông cháa táng bá bát và bá giam giá cá.

Đán đán, tôi tin là có mát quan há sâu sác giáa thái đáng dung, tá tái, uy vũ bát náng khuát cáa ông vái sá hiáu biát mù má cáa ông vá ká thù: đá giá đác bình tâm trác báo lác, mát cách vô thác, ông đã chán bián pháp là há vô hoá ká thù và tái ác cáa ká thù. Giáng nhá ngá i bá tra tán, đá bát đầu, đã cá làm nhá nháng máng da thát đáng bá tra tán y không phái là cáa mình. Đá quên đau, ngá i ta phái quên luôn cá bán thân mình và thá giái chung quanh mình, trong đó có cá cái ká đáng hành há mình. Nhá thá, ngá i ta mái đá sác đá cháu đáng bát hánh. Bù lái, đán lúc cuác tra tán chám đát, ngá i ta cũng không còn nhá gì vá nó náa. Ngá nhá cuác tra tán y chá có trong giác má hay vái... mát ngá i nào khác.

Tôi cũng có cám táng táng tá khi gáp mát vài ngá i trong nhóm Nhân Văn - Giai Phám mián Bác. Khi tôi hái vá nháng đáng há phái cháu đáng khi Nhân Văn - Giai Phám bá trán áp, tôi ngác nhiên nhán tháy, qua giáng ká cáa há, nháng bát hánh y có vá cũng... "tháng" thôi. Cũng "tháng" thôi, cái viác há bá cáng bác lao đáng, bá mái ngá i nghi ká hoác e dá nhá nháng tên tái phám chính trá.

Cũng "tháng" thôi, cái viác há bá đái ra ngoài biên chá, bá tác quyán sáng tác, phái sáng vát váng ngoài lá cáa xã hái. Cũng "tháng" thôi, cái viác há bá xuyên tác, bá vu kháng, bá chái bái sa sá trên các pháng tián truyán thông cáa nhà nác suát gán cá náa thá ká. Cũng "tháng" thôi. Nhá mái tai ách khác đái. Tôi biát chác chán nháng điáu há ká không giáng vái nháng gì há đã thác sá táng trái. Ký ác cáa há đã phán bái há: nó đã thanh táy hát hoác gán hát nháng khía cánh tái tám, bi thám nhát đá giám nhá các pressure trong tâm hán cáa há. Mà cũng phái, náu không, chác gì há đã sáng nái đán tán báng giá. Tuy váy, tôi ván cáng cáng nhiên.

Tâm lý há vô hoá bi kách cũng nhá sá thanh táy nhanh chóng các màu sác đen tái trong ký ác có lá cũng là điáu khá phá bián nhiáu ngá i. Tôi có mát ngá i bán thân, có thái đi vát biên, bá bát, bá tá và, cuái cùng, đã vát ngác. Sau này, thánh thoáng tôi nghe anh ká vá chuyán từ, váa ká váa cá i. Nháng chuyán anh ká bao giá cũng thú vá. Tôi cháng có chút nghi ngá giá vá sá thành thác cáa anh. Tuy nhiên, nghe anh y ká, tôi cáng cáng nhiên tá hái: chá lá trong tù chá toàn có nháng chuyán buán cá i thú vá nhá thá? Chác chán là không. Tôi biát rõ bán tôi: là mát trí thác nho nhá, hián lành, thám chí nhát nhát, chác chán anh không thá đá táo báo và liáu

Hồ vô hóa bất hủ

Tác Giả: Nguy&#n H&#ng Qu&#c / VOA
Thứ Ba, 10 Tháng 7 Năm 2012 08:15

---

lĩnh đä vät ngäc näu đäi säng trong tù không có cái gì khäng khiäp khiän anh ghä sä hän cä cái nguy cä bä bän chät. Cái sä khäng khiäp päy là gì? Tôi ngä là anh cũng không nhä rõ.

Tôi cũng ngä là hiän nay chäa chäc đã có mäy ngä i nhä và còn cäm đäc cái näi khäng khiäp bao trùm cuäc säng Viät Nam tä năm 1975 đän ít nhät năm 1986, khi đäng cäng sän công bä chính sách "cäi träi"; cái näi khäng khiäp cä thä đän đä khiän chúng ta phäi run bän ngä i khi nghe tiäng gõ cäa vào ban đäm, phäi thät ngä i läi khi bät gäp ánh mät cäa bät cä gä công an nào; cái näi khäng khiäp khiän cä triäu ngä i phäi cuäng cuäng tìm cách trän khäi Viät Nam, bät chäp mäi sä hiäm nguy.

Vät lên trên kinh nghiäm cäa täng cá nhân, tôi ngä thói quen hä vô hoá bät hänh và thanh täy bät hänh không chäng cũng là tâm lý täp thä cäa dân täc Viät Nam nói chung. ä nä cäng äi, cä sau mäi mät biän cä bät hänh läi có "häu chäng" này, "häu chäng" nä, có khi thät dai đäng, kéo dài hàng mäy chäc năm. ä Viät Nam thì khác, khi mät thäm käch chäm đät, mäi đäu vät đäu bä xoá nhoà. Bä Pháp đô hä gän ngät mät trăm năm, kiän thäc cäa chúng ta vä Pháp cũng chä đäng läi ä mäc bäp bä mäy tên tuäi cũ kä nhä Racine, Pascal, Victor Hugo nhä nhäng đäa häc trò phä thông đäng chuän bä thi tú tài. Bä Nhät Bän giät häi đän cä gän hai triäu ngä i trong mät thäi gian cäc ngän, träc khi Đä nhä Thä chiän kät thúc, chúng ta cũng chäng thù hän Nhät Bän bao nhiêu và cũng chäng thêm tìm hiäu cho cän kä cái trän đäi giät häi gän mät phän mä i dân sä nä cä mình. Bä Trung Hoa đô hä cäng ngàn năm, kiän thäc cäa chúng ta vä cä kä thù (Trung Hoa) län täi ác cäa kä thù (sä xâm läc và âm mäu đäng hoá) thät ít äi. Ít äi đän đä đáng kinh ngäc: trong cä läch sä Viät Nam, không có läy mät ngä i đáng gäi là nhà Trung Quäc häc. Tuyät đäi không. Ngay cä tän bäy giä, muän tìm hiäu bät cä chuyän gì vä Tàu, chúng ta cũng phäi đäu tìm đäc sách... Tây. Nhìn läi läch sä dân täc, chä thäy toàn bät hänh, nhäng đäc thä vän, chä nghe nhäng tiäng thä dài nhä bäng khuäng cäa tuäi mäi biät buän. Lä.

Tôi không bôi nhä läch sä. Tôi cũng chäng miät thä cha ông mình. Tôi chä muän nhän mänh đän nhäng cái giá chúng ta phäi trä cho sä tän täi cäa dân täc. Tôi biät, näu không tä trang bä tâm lý hä vô hoá bät hänh hay thanh täy các bät hänh thät nhanh ra khäi ký äc, ngä i Viät Nam khó mà có thä säng näi qua nhäng chuäi träm luân đäng đäc kéo dài cä hàng ngàn năm.

Nói cách khác, chúng ta còn säng đäc, sau cäng ngàn năm bä Trung Hoa đô hä, sau ngät trăm năm bä Pháp đô hä, sau hàng mäy trăm năm näi chiän và cäng ngàn năm đä i hoä chuyên chä, tä chuyên chä phong kiän đän chuyên chä vô sän, mät phän, näu không nói là phän län, là nhä chúng ta biät... quên. Quên kä thù. Quên täi ác cäa kä thù. Quên nhäng vät thäng kä thù cät trên da thät cäa chính chúng ta. Quên. Quên là phäng cách tä vä cäa nhäng sä phän khän cùng.

Khi tâm lý hồ vô hoá bất hạnh và thanh tỳ bất hạnh đßc sß đßng nhß nhßng phßng cách tß vß, nhßng bißn pháp cußi cùng đß tßn tßi, chúng không có gì đáng trách. Và cũng không có gì đáng phßi ân hßn. Ngß i ta không có sß chßn lßa nào khác. Chúng là lßch sß. Chúng đã nhß thß và không thß là cái gì khác. Lên án hay tißc nußi cho nhßng sß kißn lßch sß là mßt đißu thßa thßi. Duy có đißu chúng ta cßn nhß là cái giúp chúng ta tßn tßi không phßi là cái giúp chúng ta lßn lên, do đó, chúng ta không nên, hßn nßa, không đßc quyßn bißn thói quen hồ vô hoá bất hạnh và thanh tỳ bất hạnh thành nhßng đßc hßnh, nhßt là nhßng đßc hßnh cho hißn tßi và tßng lai, khi chúng ta đang và sß đßi đißn vßi nhßng sß bất hạnh vß tình thßn nhißu hßn là nhßng sß bất hạnh vß thß xác, trong đó, theo tôi, sß bất hạnh khßng khi p nhßt chính là sß nghèo nàn vß kinh nghißm bất hạnh.

Vß lßi, vißc hồ vô hoá bất hạnh và thanh tỳ bất hạnh có lß, vßi nhßng mßc đß khác nhau, cũng là tâm lý chung cßa nhân loßi. Tôi tin là ở đâu ngß i ta cũng phßi sß đßng bißn pháp quên đß sßng qua nhßng mùa khß nßn. Không riêng gì ngß i Vißt Nam.

Tuy nhiên, nßu vißc hồ vô hoá bất hạnh và thanh tỳ thßt nhanh mßi bất hạnh ra khßi trí nhß là tâm lý chung cßa mßi ngß i thì vấn nghß sĩ phßi là ngoß i lß: hßn, cái kß tß xßng là chßng nhân cßa lßch sß và là thß ký cßa thßi đßi, không đßc quyßn nhßm mßt và quên sßch mßi thß nhßng ngß i bình thßng khác; hßn phßi ghi nhßn và ghi nhß nhßng bißch mình chßu đßng đß nhßng bißch ßy còn lßi mãi trong kho tàng kinh nghißm cßa dân tßc.

ở mßt khía cßnh nào đó, có thß nói mßi vấn nghß sĩ lßn là mßt kho lßu trữ lßn cßa nhßng bißch. Cũng có thß nói nhßng vấn nghß sĩ lßn là nhßng kß thßng dßm (masochist), nhßng kß tìm thßy khoái lßc khi nhìn trßng trßng vào nhßng lßn roi qußt tßi tßp trên da thßt cßa mình hay là tß tay cào, cßu nhßng vßt thßng cßa chính mình cho toß máu. Đß máu đßng lßi thành mßc. Đß đßa ngß c bißn thành hißn thßc. Đß bất hạnh còn lßi mãi chß không nhß mßt gißc mß thoáng qua.

09.07.2012